

Referat fra dialogmøte mellom Riksadvokaten og Advokatforeningens forsvarergruppe

MØTESTED: Riksadvokatembetet

DATO OG TIDSPUNKT: 14. februar 2024–Klikk og skriv tidspunkt.

MØTEDELTAKERE: Mette Yvonne Larsen, Merete Smith, Jørn Sigurd Maurud, Guri Lenth, Runar Torgersen, Torunn Holmberg

FRAVÆRENDE: Klikk og skriv fraværende.

REFERENT: Ida Solberg Thommessen

DOKUMENTNR.: 333048

1) Feilinformasjon fra politiet om rett til tidlig advokatbistand

Forsvarergruppen har mottatt medlemshenvendelser som gjelder politiets informasjon om rett til advokatbistand tidlig i saken. Erfaringen er at politiet i noen tilfeller ikke informerer om denne rettigheten, eller forteller den som er pågrepet at dersom den ønsker bistand fra advokat må vedkommende betale for dette selv. Dette gjelder også i saker som er av alvorlig karakter der det er liten tvil om at det vil bli oppnevnt forsvarer. Forsvarergruppen mistenker at det er for lite kjennskap til retningslinjene hos politiet og ønsker å gjøre Riksadvokaten oppmerksom på problemet slik at det kan inngå i opplysningsarbeidet de gjør rettet mot politietatene.

Riksadvokaten utvikler sin fagledelse og ønsker å få innblikk i det som oppleves utfordrende slik at det kan settes i verk målrettede fagledelsestiltak mot slike problemer. Det er derfor velkomment med praktiske eksempler på områder der det er forbedringspotensialet. Forsvarergruppen vil oversende medlemshenvendelse til Riksadvokaten som vil følge opp med politiet.

2) Oppbevaring av speilkopier og digitale beslag

Forsvarergruppen ønsker å diskutere med Riksadvokaten problemstillingen ved at speilkopier oppbevares etter at straffesaken er henlagt eller avgjort. Slik Forsvarergruppen ser det fremstår situasjonen uklar, både når det gjelder politiets praksis og hjemmelsbruken.

Riksadvokaten jobber aktivt med denne problematikken. Lovverket synes ikke å være tilpasset disse sakene og Riksadvokaten er enige i at situasjonen er uklar. Det ikke er klart hvilken hjemmel som skal brukes og

heller ikke hva slags beslagsbegrep som er mest treffende. Riksadvokaten jobber med problemstillingen, og har kontakt med KRIPOS og ØKOKRIM. Riksadvokaten vurderer om det er grunn til å ta initiativ overfor departementet til lovendring. Det er vanskelig å si noe konkret om hva som vil skje, og hvor fort det vil skje. Det er ingen avstand i grunnholdningen til temaet mellom Forsvarergruppen og Riksadvokaten.

3) Manglende varsling av pårørende etter pågripelse

Forsvarergruppen har mottatt en henvendelse som viser til praksis der personer i arrest og varetekt ikke får benyttet sin rett til å varsle pårørende etter strpl. § 182. Det vises til Riksadvokatens rundskriv nr.4 for 2006 side 6 hvor denne retten innskjerpes. Presiseringen kom etter rapport fra Torturovervåkingskomiteen i Europarådet fra 2005 der det kom frem at innsatte i varetekt i Norge ikke har fått anledning til å kontakte pårørende. Erfaringen fra Forsvarergruppen er at rundskrivet ikke følges og brudd tilsynelatende ikke får konsekvenser for politiet. Konsekvensen blir i praksis at forsvarere må varsle pårørende, noe som oppleves utfordrende fordi man er redd for å skade etterforskningen.

Riksadvokaten tar dette til etterretning. De vil vurdere implementering og videreutvikling av reglene slik at politiet får gode rutiner for varsling av pårørende ved pågripelse og fengsling.

4) Klausulering av politidokumenter

Forsvarergruppen har gjentatte ganger tatt opp problemet med at politiet synes å anvende unntaksregelen om klausulering som lovens hovedregel. I 2021 ble det i en masteroppgave foretatt en undersøkelse av politiets klausuleringspraksis i Oslo¹. Den viste at politiet klausulerte dokumenter i 66 % av førstegangsfengslingene. I tillegg ble også forsvarer nektet innsyn i 4 % av sakene. I 96 % av sakene takket forsvarerne ja til innsyn, mot taushetserklæring. Om omfanget av klausuleringen fant undersøkelsen at samtlige dokumenter ble klausulert i 26% av sakene, mens det i 65% av sakene bare var noen av dokumentene som ble klausulert. Innsynsnekten ble bare opphevet i 22% av sakene. Undersøkelsen samsvarer med Forsvarergruppen sine erfaringer med klausulering. Det har nå nådd et punkt der forsvarere vil oppfordres til å bruke rettsmidler mot klausulering og bringe sakene inn for retten. En slik prosess er tidkrevende og ikke ønskelig for noen parter, men det er alternativet dersom det ikke skjer en endring i denne praksisen.

Riksadvokaten bemerker at det finnes tilfeller der det er gode grunner til å klausulere dokumenter, men mistenker at Forsvarergruppen har rett i at det brukes for ofte og for mye. Riksadvokaten tar dette på alvor og vil ta det videre i møte med fagledelsen, statsadvokatene og påtale. De vil også forhøre seg om praksis i politidistriktene.

5) Etterforskning i sovevoldtektsaker

Forsvarergruppen ønsker at det rettes oppmerksomhet mot dokumenteringen av at fornærmede i sovevoldtektsaker er «ute av stand» til å motsette seg handlingen. Erfaringen fra politidistriktene er at det ikke sørges for å dokumentere denne tilstanden ved å for eksempel måle promille hos fornærmede. Ved å ta i bruk rettskologisk bistand vil man kunne bevise hvor beruset vedkommende var når handlingen skjedde,

¹ Masteroppgaven til Lara Wiik: <https://www.advokatforeningen.no/om-advokatforeningen/organisasjon/foreningsorganer/faggruppene/forsvarergruppen/masteroppgaver/advokatforeningens-strafferettsstipend/mistenktes-rett-til-innsyn-pa-etterforskningsstadiet-jf.-straffeprosessloven--242>

og det er gode grunner for å bruke slik bistand oftere. Det er ikke ønskelig at det brukes skjønn i disse sakene, man bør basere seg på sikker kunnskap. Forsvarergruppen etterlyser nærmere rutiner for etablering av fornærmedes tilstand i sovevoldtektsaker.

Riksadvokaten planlegger en kvalitetsundersøkelse for voldtektssaker, og vil inkludere dette som undersøkelsespunkt i den. I tillegg jobbes det med kursing der fokus er en annen inngang til beviskrav, som beveger seg bort fra troverdighetsvurderinger. Riksadvokaten vil også ta dette opp i påtalemøte.

6) Politiets praksis med å uttrykkelig «sikte» antatt gjerningsperson når denne er død

Riksadvokaten ønsker erfaringer fra forsvarere i disse sakene. Spørsmålet er om det gir mening at vedkommende får status som siktet etter dens død, eller om man bør behandle disse sakene på en annen mer hensiktsmessig måte.

Forsvarergruppen vil undersøke med sine medlemmer hva erfaringene i saker hvor antatt gjerningsperson er død er og be dem komme med tilbakemeldinger på spørsmål om hvordan man ideelt sett skal behandle slike saker.